

DEUS BENEDICAT!
SPECIMEN ACADEMICUM,
**PHILOSOPHIAM
THEORETICAM**
IN
**PRACTICAM
INFLUENTEM**

SISTENS,
Ejusque
PARTEM PRIOREM,
*Annunte Amplissima Facultate Philosoph.
in Illustri Lyceo Aboënsi,*

Sub MODERAMINE
MAXIME REVER. atque CELEBERRIMI VIRI,
**DN. MAG. CAROLI
MESTERTON,**

*Log. & Metaph. PROFESS. Reg. & Ord.
Publice censura & ventitationi submittere conatur*
DANIEL AND. BACKMAN,
ALANDUS.

*In Auditorio Maximo Die IV. Aprilis, MDCCLII.
Horis ante meridiem consuets.*

ABOË, impreffit DIRECT. & Typogr. Reg. Magn. Duc.
Finland. JACOB. MERCKELL.

VIRO Amplissimo atque Celeberrimo,

**DN. HENRICO
HASSEL,**

Eloquentiæ PROFESSORI Regio & Ordinario,
H. t. RECTORI MAGNIFICO,

MÆCENATI MAXIMO.

DAtam mihi occasionem, Tuum Celeberrime Vir No-
men suspiciendi impense letor, cujus favor, uti in
me existit nullo non tempore incomparabilis, ita
quoque indeffesse a me decantatur & posthac decantabitur semper.
Bonitas atque Benignitas Tua Summa, nec non cura illa
magis quam paterna, qua Tibi de meis in literis progressibus esse
passus fuisti Amplissime Vir, majoribus pluribusque sese prodidit
documentis, quam mea valet depradicare Musa. Ignoscas
itaque si easdem reticeam, & nunc tantum in devoti gratique ani-
mi tesseram humillima mente manumque qualecunque Specimen hucce
Academicum Tibi adscribam, Respicias modo Mæcenas Maxi-
me! humillime obsecro, incomptam hancce opellam, qua soles
fronte serena.

In ceterum ex intimis cordis recessibus voveo, ut Summum
Numen Te Mæcenatem Maximum incolumem conservet in
Nestoris annos. Sic Familia Tua Nobilissima emolumentum
Maximum, Academia decus & ornamentum, clientes patrocini-
um sibi gratulari possunt exoptatissimum,

Amplissimi atque Celeberrimi Nominis TUI

cultor humillimus,

DANIEL AND. BACKMAN.

Kongl. Maj:ts TRO-TIENARE
Och COMMENDEUR CAPITAIN,
Samt RIDDARE af Kongl. Maj:ts Swärds-Orden,
Wälborne Herr

NILS ÅMAN,

Höggunstige Gynnare.

HEla vårt Fädernesland wördar i Eder Person Wälborne Herre! en hjelte, som skarpfinnig i råd och oförtruten i utförande upoffrat hela sin lefnad til Sweriges trogna tienster. Men Åland är dock i synnerhet til mångfall wördnad förbunden. Mine Landsmän med mig hafwa, förutan then lyckan at räkna Wälborne Herr COM. CAPIT. och RIDD. för vårt Lands Heder och prydnad, orsak at hålla Honom för then som banadt vägen til vårt Lands sällhet. Så hafwa Wälborne Herr COM. CAPITAINENS och RIDDARENS egna ehuruwäl enskilda dock mycket försigtiga gjorda inrättningar, lockadt en nog widskieppelig allmog i från sin gamla wana, som til vår hushållnings förbättrings största förhinder wunnit för stort burskap i Sverige, til et hushållande, som är passadt efter thenna bergfulla öens natur.

Hwem är då Åland mera än Eder Wälborne Herre förbundet? eller til hwilckens wördande kunna wi finnas willigare? wi brinna af hog at uptäcka vår wördnad. Wi täfloms med hwarannan at kundgiöra Wälborne Herr COM. CAPITAINENS och RIDDARENS höga förtienster, och ingen är, som icke will wisa sin demödighet.

Ett så wördnadsfult nit har drifwit mig at med thetta mitt ringa arbetes ödmiuka upoffran yttra min wördnad för Wälborne Herr COM. CAPITAINEN och RIDDAREN, med hwilcken jag outhörligt til min graf framhärdar

Wälborne Herr COMMEND. CAPITAINENS och RIDDARENS

Min Höggunstige Gynnares

ödmiukaste tienare.

DANIEL AND. BACKMAN.

VIRO Maxime Reverendo atque Celeberrimo,
Dn. Mag. JOHANNI GUSTAVO
HALLMAN,

S. S. Theologiæ DOCTORI, Ecclesiarum quæ Holmiæ DEO
in Ladugårdslandet colliguntur, PASTORI Meritissimo,
MÆCENATI & FAUTORI Maximo.

VIRO Admodum Reverendo atque Preclarissimo,
Dn MATTHIÆ GRUNERO,
Districtus Alandiæ PRÆPOSITO Adcuratissimo, nec non PA-
STORI in Saltwijs Dignissimo, uti AVUNCULO & FAUTORI
Propensissimo ita summa animi veneratione colendo.

VIRO Plurimum Reverendo atque Preclarissimo,
Dn. Mag. DANIELI MANSNERO,
PASTORI in Lemnland & Lemparland Vigilantissimo,
AVUNCULO Optimo,
Omni reverentia suspiciendo.

NE ægre feratis Promotores Fautoresque Ma-
bis adscribere ausus fuerim, verum, ut in
lume obsecro, indefessis suspiriis fausta quevis ap-

Maxime Rever. Consultissimi, Admo-
Nominum

Cultor
DANIEL AND.

VIRO Consultissimo,
Dn. A N I F Æ
P A R M E N T,
JUDICI Provinciali in Alandia
Æquisimo,
PATRONO MAGNO.

VIRO Admodum Reverendo atque Praclarissimo,
Dn. Mag. JONÆ FRIBERG,
PASTORI & PRÆPOSITO in Jumala Laudatissimo,
FAUTORI Certissimo,
Quavis observantia colendo.

VIRO Plurimum Reverendo atque Praclarissimo,
Dn. JOHANNI GRUNERO,
PASTORI in Hämmland & Esferö Dignissimo, CONSOBRINO
Dilectissimo, PROMOTORI Svavissimo, usque ad cineres
amore & honore prosequendo.

*ximi ! quod lucubrationes hasce Academicas Vo-
devote observantia documentum accipiatis, humil
precans fata, quibus ad urnam permanebo*

dum Plurimumque Reverendorum
VESTRORUM,

humillimus,
BACKMAN.

Krono Befallningsman

På Åland,

Ädel och Högachtad

HERR DANIEL MANSNERUS,

Min Gunstige Herr Morbror.

SÅ smickrande thet för mig är, at få tekna min Gunstige Herr Morbrors namn på chessa blad och dem min Herr Morbror i ödmuikhet upoffra såfom prof af min wördnads-fulla erkiäntlo, hwilcken så wist skall ouphörligen hos mig finnas, som den födes af minnet af den upricktiga kiärlek, Gunstige Herr Morbror hyft för mina Föräldrars hus, och upeldas af tidt och ofta mig bewista wälgierningar; så harmsfulla och oroliga finner jag mina sinnen öfwer min oförmögenhet at nu wid så lägligt tilfälle å daga lägga den ynnest Gunstige Herr Morbror mig altid låtit påskina.

Trägna suckar til högden för Gunstige Herr Morbrors wälgång skola dock witna om den diupa wördnad jag aldrig förmår yttra, men mig förbinder at in til sidsta andredräkten förblifwa

Min Gunstige Herr Morbrors

ödmuike tjenare,
DANIEL AND, BACKMAN,

Härads Bokhållaren på Åland

Ädel och Högachtad

Herr ABRAHAM STENBERG,

Min Gunstige Gynnare och Morbror.

Bokhållaren wid Finlands och Ålands Compagnie,

Högachtad

Herr PETTER LINDGREEN,

Min förtrogna Gynnare och Broder.

Handelsmannen i Stapel-Staden Åbo,

Högvalachtad

Herr JACOB GRANBERG,

Min Goda Wän och Gynnare.

DE ynnest prof J Mine Herrar Anförwanter och Gynnare tid efter annan behagadt mig bewisa, förtiena och skola jämwäl i ett tacksamf sinne altid förwaras, samt med wördsam wederkjäntslo bemötas.

När jag nu fördrifrar mig tilegna Eder thetta mitt ensaldiga Arbete, så skier thet til then ändan, at thet skall witna om samma min wördnadsfulla erkjäntslo samt uptäcka then högachtning och tilgifwenhet, med hwilcken jag skyldigast förblifwer

Mine Gunstige Anförwanter och Gynnares

Edmiuke tjenare,

DAN. AND. BACKMAN.

VIRO plurimum Reverendo atque Praclarissimo,

**D^{N.} ANDREÆ
BACKMAN,**

Ecclesiarum quæ in Föglöö, Rödöfar & Sätunga florent,

PASTORI. Longe Meritissimo,

PARENTI Indulgentissimo,

Omni filiali cultu æterne prosequendo.

A Morem qui in pectore Tuo, Parens Indulgentissime!
nullo non tempore pro natorum ardet salute, Bonitatem
Tuam nunquam satis laudatam, cujus prodigia innume-
rabilia exstiterunt, Benignitatem Tuam, a quodam Parente
usquam exoptandam, qua maximis quotidie sese prodiit benefi-
ciiis, ceterasque virtutes, quibus animus Tuus Patrius exor-
natus est, cum notiores testatiorisque faciendi mihi supedita-
verit fortuna opportunam occasionem, supra meam positæ sunt
decantationem. Quid ergo faciam? quo Tuam incomparabi-
lem Bonitatem rependeam Paternam? Nil habeo quum etiam
verba mihi deficiunt in filiali devotione declaranda. Ad vota
confugio. Vigeeas Parens Indulgentissime! in annos eta-
tem humanam longe superantes Vigeeas floreasque in Delicium
familiz & emolumentum fulcrumque ecclesie! Sic opto sic volo
ut fiat, sis indefesse rovebo

PARENTIS Mei Indulgentissimi

filii obedientissimus,
DANIEL AND. BACKMAN.

I. N. 7.

O Portere omnes scientias felicitatem rationalium pro fine suo ultimo habere, nemo nisi infans vel plane rudis negare audeat; imo easdem rite adhibitâs non posse non hancce prognerare, omnibus quibus sanum est fincipit, est in confesso. Occupatæ quippe sunt omnes scientiæ Philosophicæ in existentium essentiis atque naturis indagandis & perscrutandis, has vero perspicientes voluptate affici, ex intuitu & cognitione perfectionum, quas entibus inesse & competere experiuntur, neminem fugit: Ast status voluptatis constantis ex intuitu perfectionis ortæ felicitatem hominis absolvit (a).

Quatenus itaque scientiarum ope perfectiones rerum intuemur eatenus quoque felicitatem nostram per easdem promovemus. Triplicem detegunt scientiæ perfectionem, Metaphysicam nempe Physicam & Moralem. Earum quidem perspectio jucunda est; constans vero voluptas veram felicitatem progignens, ex conceptu perfectionis Moralis oritur, quæ in convenientia voluntatis cum optimo consistit.

A

Quan-

(a) Lud. Phil. Thümmigii Institut. Phil. Wolf. Tom. II p. 23.

Quanquam enim consideratio perfectionum Meta- & Physicarum jucunditatem ex sese gignat qua maxime eximiam; vera tamen & durabilis voluptas ex iis fontibus frustra expectatur, nisi perfectio Moralis pro centro earum habeatur (b). Quam etenim decepti fuerunt illi, qui istas indagarunt & hanc neglexerunt, quamque nucleum amiserunt ejusque loco nuda putamina istis tantum acquiescentes, invenerunt, omnis loquitur experientia totiusque ævi historia.

Si res justa & accurata libretur lance, perfectio Moralis fundamentum vel principium veræ felicitatis salutariter meretur. Quum vero cognosci hæc nequeat sine consideratione perfectionis tam Metaphysicæ quam Physicæ, sed solida earum perscrutatio, requiratur in ea dignoscenda, eas tantum pensitare necesse est quantum hancce illustrant. Hoc facientes animum liberant ex turbantibus dumis, puta anxiiis & nimis scrupulosis Meta- & physicarum perfectionum speculationibus, quæ tribulorum instar sæctum illud semen voluptatem ex scientiis redundantem plane suffocant. Maxime enim hæc inquietant animam, & dolenda hæcce perturbatio nunquam cessat, nisi otium quæritur in perfectione Morali. Hæc namque illas miserias & prementes ærumnas dispellit quam maximas, vehementissimas tempestates placide sedat omnes, sollicitudines removet gravissimas & jucunditate quæ usquam a quodam exoptari potuit immo incredibili afficit.

(b) Cfr. Doct. Andr. Rydelii Förnufts Svingars Förretals 19. S.

afficit. Hinc ne satis quidem admirari potest eorum dementia qui omne tempus terunt omnemque felicitatem ponunt in solis perfectionibus Meta- & physicis contemplandis absque ulla earum ad praxin applicatione. Metam nempe felicitatem quam anxia quidem cura querere possunt nunquam tangunt, quia mediis huic obtinendæ inservientibus rite non utuntur. Media illa venditamus scientias, veram felicitatem promoventes, si ita adhibeantur, ut una in alteram influat alterique vicissim inserviat. Quænam servire debent & quibus serviendum est, hisce pagellis, Favente Numine monstratum ibo. Quod si meus non valeat calamus, materiæ amplitudini meæque teneritati hocce L. B. adscribas velim.

§. I.

Scientiæ omnes unum constituunt systema & philosophia vocatur. Hanc per complexum scientiarum, rerum naturas ita investigantium ut usus eorum pateat, quantumve felicitati nostræ summæ conferunt perspicientium, definimus cum Reverendissimo B. Rydelio (c). Quia vero aliæ hujus complexus disciplinæ ita rerum naturas exponunt, ut mediate sive indirecte felicitatem intendant aliæ vero eas sic perspiciunt, ut immediate & directe eam progenerent, proin exorta est omnibus literatis decantatissima illa philosophiæ divisio in *Theoreticam* & *Practicam*. Quænam scientiæ ad *Theoreticam* referendæ quæve *Practice* annumerandæ sunt, una cum earum

A 2

objectis

(c) Se Doctor A. Ryd. Förnußt. öfn. Förretals 10. §.

objectis prius determinare necesse duximus quam ad illarum mutuae applicationis considerationem nos accingimus.

§. II.

Theoretica ea tradit quæ ad felicitatem scitu sunt necessaria & sub se comprehendit *Logicam Metaphysicam* & *Physicam*. Illius *objectum* est intellectus in veritate dirigendus: est enim scientia utendi facultate cognoscitiva in veritate investiganda & dijudicanda (d). Istius *objectum* vero est omne existens tam materiale quam immateriale: cujus officium est notiones rerum reddere communiore, quatuor constans partibus *ontologia* puta, *cosmologia*, *Psychologia* & *Theologia naturali*. Hujus denique *objectum*, sunt corpora omnia. *Activa Philosophia* vero versatur circa agenda ad felicitatem necessaria, abiitque in quatuor singulares disciplinas: 1:mo *doctrinam* morum universalem cujus *objectum* sunt *generaliores* actionum humanarum *affectiones*, 2:o *jus naturæ* circa quævis officia versans; 3:o *ethicam* in virtute docenda occupatam; 4:to *politicam* societatem custodientem. Quando unaquæque ex his, ministerio *philosophiæ Theoreticæ* egeat, nunc infra speciatim ostendendum.

§. III.

Primum nobis curæ erit, pro modulo ingenii perspicere quid unaquæque *philosophiæ Theoreticæ* pars universali morum doctrinæ subministrat. Occupata hæc est in iis prætulciendis, ex quibus omnes veritates morales

(d) *Thomæ. T. I. p. 3.*

rales eruuntur (e). Primum moralitatis principium est libertas. Hinc itaque incipit *universalis philosophia practica* de Actionum humanarum libertate. Libertas ideoque est adstruenda, hoc vero *universalis philosophia moralis* ex propriis principiis non valet, verum ad *Psychologiam* confugere necesse habet: quæ libertatem non tantum ab experientia & certis principiis deducit; verum etiam ita & tam clare delineat, ut moralista exinde satis colligere queat, quando libertas actionibus adscribenda sit & quousque sese extendat. Nec non definitiones, divisiones & subdivisiones libertatis in *generali morum scientia* maxime necessarias tradit. Actionum humanarum honestati & turpitudini in hocce *philosophie practica* prima parte ponderandæ, nec deesse debent omnes *philosophie Theoretica* partes. *Honestas* enim consistit in convenientia actionum humanarum cum perfectione; opem vero *Metaphysices* ad solidam perfectionis ideam requiri exinde patet, quod posita eadem sit in consensu ipsius determinationum omnium ad finem intentum, determinationes vero istas non posse nisi ex principiis *Metaphysices* cognosci quis non videt? Quod dictum nunc est de honestate id e contrario valet de turpitudine. Deinde si in *morum generali doctrina* demonstrandum sit honestum per se esse petendum & turpe averfandum *Psychologia* consulenda erit; quippe quæ ex principiis evidentissimis probat voluntatem honestum cognitum tanquam perfectionem promovens

(e) M. Fr. Christian, Baum. Elem. Ph. Rec. p. 349. post. X.

movens non posse non appetere & turpe tanquam imperfectiores nos reddens, necessario averfari (f).

§. IV.

Quantum *Philosophia Theoretica* suo influxu illustrat caput de lege naturali nemini in moralibus versato ignotum esse potest. Lex naturæ est decretum numinis hominem ad bonum appetendum & malum averfandum ex ipsa illius natura & essentia obligans. Cujus primum præceptum ita exprimi potest; fac ea quæ te perficiunt, omitte quæ te reddunt imperfectiorem (g). Hocce præceptum, naturale esse, probatur optime ex *Psychologia*, quod patet ex iis quæ dicta sunt in §. præc. de honestate & turpitudine, ubi contendimus, voluntatem necessario bonum appetere & malum averfari (h), quæ voluntatis necessitas ex puris *Psychologicis* principiis tantum deducitur. In demonstranda æternitate & immutabilitate legum naturalium summe necessaria est *Theologia naturalis*, quæ sola attributa & opera DEI explanat & ex ratione evidenter demonstrat decreta Numinis uti omni imperfectione carent ita quoque immunia esse a mutabilitate & finitudine. Præterea quia lex, sine executione nulla, in *morum universali disciplina* convictum iri debet, DEUM legis naturalis conditorem eandem pœnis & præmiis stabiliisse. Neque hic desiderari debet *Philosophia Theoretica*; optime enim

(f) *Quatenus scil. volitiones & averfationes proficiscuntur ex judicio practico; vide Jo. H. Vincl. instit. P. un. §. 727. in P. C. (g) Jo. Ern. Schub. un. P. P. p. 23. (h) M. Fr. Chr. Baum. Elem. Phil. Recent. p. 345. §. 2. n. 1.*

nim ex attributis divinis in *Theologia naturali* demonstratis præsumitur, summum Numen minime ferre, præcepta sua irrita fieri, verum transgressionem & contemptum eorum ex justitia sua summa vindicare, quantum vero ex unaquaque *Philos. Theoret.* parte colligi queat, DEum turpes legem naturæ transgredientes, malis affligere, & honestos eam custodientes egregiis præmiis afficere, passim infra a nobis detegetur. Id nunc breviter dixisse sufficiat, quod *Philosophia activa* ope *contemplativa* concludere possit, felicitatem nostram summam, magnificentissimum a DEo præmium honestatis præpositum esse & e contrario turpitudinis atrocissimam pœnam infelicitate ei a DEo adjuncta, absolvi (i).

§. V.

Obligatio est combinatio motivorum cum bono volendo & malo nolendo. In perspiciendo bono & malo subservit nobis *Logica*. In motivis eorumque vi ponderanda maxime requiritur ministerium *Psychologices*, quæ tum in hoc explanando occupatur, tum quid velle & nolle

(i) *Hoc omnes comprobant scientia, alias tamen præter eo & uno alterove verbo saltem dicere aucto quia Log. Meta- & Physica docent hac in re. Logica calamitatem ex abusu intellectus proveniente clare enodat, Metaphysica principio Cosmologicis demonstrat, casus evidentes existere quos prævidere non potuimus verum eosdem si boni sint, pro præmiis honestatis si mali pro pœnis turpitudinis salutamus. Physica ostendit neglecta honestatis observantia circa corpus sustentandum, in sanisatem certissimam esse pœnam.*

nolle uberrime monstrat. *Theologia naturalis* probat voluntatem DEI, causam sufficientem omnium existentium in se continere (k), inde *generali activa Philosophia* concludere licet, DEum ita essentias rationalium creasse ut bonum affectarent & malum in omni statu & tempore fugerent; *ex his practica illa generalis* propositio, DEus per rationalium essentias ad bonum appetendum & malum averfandum obligat. In quem cadat & quousque obligatio extendatur, determinare debet *Philosophia practica universalis*, quæ determinatio felicissime tantum instituitur si ex definitione motivorum ope *Psychologices* concludatur ad eadem, hæc vero conclusio optime illuminat *Philosophiam morum generalem* in exponenda collisione motivorum & inde orta obligationum.

§. VI.

Evoluta notione obligationis, in *prima practica scientia* enodandum ducimus, ad quod obligamur, quod breviter dictum est *summa felicitas*. Hanc per statum durabilis gaudii vel lætitiæ definiunt recentiores (l), unde gaudium exoriendum erit, a quo sustentabitur colligere necessum habet moralista ex *Metaphysica*, cujus pars *Psychologia* hocce enodat sufficienter gaudiumque in voluptate vera ex notione veræ perfectionis orta ponit (m). Quum vero ad perfectionem hominis requiratur, tam sanitas corporis, quam animi, neminem fugere potest *physices*, corporum naturam explicantis, influxum sive usum æque requiri ac *Metaphysices* in

(k) *M. Fr. Chr. Baum. Elem. P. R. p. 332.* (l) *Vid. Thum. T. II. p. 23.* (m) *M. Fr. Chr. Baum. Elem. Ph. R. p. 267.*

ees infelicitate quærenda. Summum bonum est non impeditus progressus ad perfectiones, secundum Wolffium, in sternenda via ad hoc perveniendi omnium scientiarum influxum exigit *generalior activa disciplina*. *Metaphysica* in anima & *physica* in corpore perficiendo occupatur. *Logica* illis iterum in veris a falsis dignoscendis subministrat.

Quia vero *philosophia moralis* dicitur virtutem esse tutissimam viam ad felicitatem consequendam, & omne impedimentum illius in vitio positum esse, urget, inde eadem nunc sub ventilatione sumit. Virtus est habitus actiones suas legi naturæ ad temperandi, vitium habitus legi naturæ disconvenienter vivendi (n). *Logica* instruit hic facultatem cognoscitivam ut præcepta legis naturæ ad quæ actiones sunt instituendæ, cognoscat, *Metaphysica* clare tradit atque informat quomodo facultas appetitiva incitanda est ad virtutem sectandam, neque hic deesse debet *physica* cujus ope temperamenta perscrutantur, quæ ad varia vitia æque ac virtutes nos proclives reddunt.

§. VII.

Felicitas virtute acquisita consistit in voluptate ex intuitu perfectionis moralis orta, intuemur vero hanc perfectionem per conscientiam; quæ est secundum recentiores, *judicium de actionum liberarum convenientia vel disconvenientia cum lege, institutum*. *Logicam* itaque quæ est scientia regulas judicandi ratiocinandique multum conducere conscientiæ notioni evolvendæ per

B

judi-

(n) *Schub. un. Ph. P. §. 225.*

judicium definitæ, quis non videt? Post conscientiam declarat *universalis activa philosophia* imputationem. Tum actio imputatur, quando agens ejus, quod existit sive bonum sive malum sit causa libera esse existimatur (o). Unaquæque pars *philosophia Theoretica* hic detegit suum influxum, quem omnis moralista absque minima meditationum serie invenire potest, nobis vero brevitati studentibus nimis ample foret eundem earum influxum monstrare ob innumerabiles fere circumstantias hocce caput ingredientes.

§. VIII.

Scientia officia quæcunque cum eorum principiis puta legis naturalis præceptis enodans, nomine *jurisnaturæ* insigniri solet vindicatque sibi in scientiis practicis secundum locum. Tres constituuntur, officiorum classes, quarum illa quæ obligationes erga nosmet ipsos, tradit primatum tenet. Officia in nosmet ipsos, iis absolvuntur actionibus, quas lex naturæ nostri causa suscipere jubet. Quia vero eadem lex dicitur, ea esse facienda, quæ nos perficiunt, inde secunda hæc *practica disciplina* incipit a consideratione earum actionum ex quibus propria nostra perfectio expectanda erit. In perficiendo homine ratio habenda est diversi ejus status, interni puta & externi: ad illum referuntur anima & corpus organicum. Hinc videre licet quam necessario egeat *ius naturæ philosophiæ theoreticæ*. Cognitio enim animæ ex *Metaphysica* & corporis ex *physica* haurienda est, & sine hac cognitione non potest *ius naturæ* sanas præscribere

(o) *Vincl. Pb. Act. §. 160,*

bere regulas statum internum perficiendi. Neque hic excludetur *Logica*. Per principia enim *Metaphysica* colligit moralista facultatem appetitivam non posse non e recto tramite dilabi, neglecta facultatis cognoscitivæ emendatione, unde denique summa imperfectio moralis exurgeret, a qua abhorret natura nostra, ex his concluditur ad dotem cognoscitivam emendandam obligare legem naturæ. Qua ratione autem illa emendatio feliciter instituenda sit, exponere debet *jus natura*, & regulas hanc perficiendi præscribere. Unde vero regulæ istæ desumendæ? unde ratio vel modus ille perficiendi innotescat? nisi ex influxu *logices*. Hæc enim in eo occupatur ut viam ad veritatem perveniendi pandat certissimam, ut facultatem judicandi ratiocinandique egregie illuminet, & ita perficiat, ut quid bonum a malumve sit distincte cognoscat.

§. IX.

Deinde versatur *jus natura* in enodanda obligatione nostra ad voluntatem perficiendam. Hujus perfectio in convenientia cum optimo consistit. Tum autem cum optimo convenit cum verum bonum affectat & e contrario verum malum averfatur. Hic si influxus *Metaphysices* desideretur de minus feliciori progressu sibi gratulari potest emendatio voluntatis. Hanc enim non posse institui incognitis mediis & modis voluntatem inclinandi, quis nescit? habitum vero sive artem, ut ita dicam, voluntatem inclinandi & determinandi hauriri non potest nec debet nisi ex

principiis *Metaphysices*. Occumbit moralistam removere omnia obitacula quæ perfectionem voluntatis impediunt, quæ præcipue in affectibus constare reperitur. Hi emendationem voluntatis suffocant nisi compefcantur & sedentur, hoc autem sine solida eorum cognitione non potest fieri, sed ille qui eos moderari vult necesse habet ad *Metaphysicam* confugere & ex ejus dogmatibus perspectam sibi eorum reddere naturam & deinde secundum præscriptum legis evitare periculosos illos charybdos, in quos perducere solent.

§. X.

Ad perfectionem corporis quoque obligat nos lex naturalis: in tradendis præceptis circa hanc observandis per plurimum *Physica*, *juri naturæ* inservit. Hæc enim quid sanum quidve insanum, quid perfectius quidve imperfectius corpus reddit, enodat, unde demum secunda pars philosophiæ Moralis dogmata sua circa corpus sustentandum eruit. *Physica* detegit tum usum membrorum tum excellentiam organorum, & inde mandat eorundem observantiam *jus naturæ*. Ad huc adstringimur lege naturæ ad ejusmodi actiones edendas quæ statum externum perficiunt. Sub hoc comprehendimus, fortunam, opes & honores. Ad hæc consequenda necesse est, ut certum eligamus vitæ genus, quod ducit nos ad eadem. Quantum vero interest ope *Metaphysices* ingenia explorare & adminiculo *physices* temperamenta cognoscere in vitæ generis electione, exinde patet, quod experientia & omnis historia

floria eorum produnt insipientiam, qui hoc negligentes invita minerva ad id se applicarunt, quod naturali propensione adversum fuerit vel ad ejusmodi, quod exitioso indulserit genio.

§. XI.

Neque deesse debet *contemplativa Philosophia juri naturæ* officia & obligationes erga alios exposituro. Alios enim perfectiores reddere & in quantum possibile fit promovere eorundem felicitatem, docet *lex naturalis*. Eadem vero ratione alios perficimus ac nosmetipsos, emendatione nempe status interni & externi. Ad illum indagandum uti §. VIII. demonstratum ivimus, accuratum animæ & corporis scrutinium requiri solet: hoc vero ex *Meta- & pbyfica* expecti debet.

§. XII.

Quod supra de *philosophia theoretica* influxu in *jus natura* in expositione officiorum circa statum externum observandorum dictum est, hic quoque locum invenit. Præterea alios perficio cum socialiter & amice vivo, inde ad socialitatem & amicitiam obligor. Amicitia autem illa firme & sancte custoditur, quæ provenit ex similitudine morum, ex propensionibus genuinis vel diu radicata consuetudine exoriente: hinc in aëre piscatur ille, qui gratiam vel amicitiam cujusdam prius aucupatur, quam opæ *Meta- & pbyfices* proclivitates & propensiones alterius accurate perscrutatus fuerit.

§. XIII.

§. XIII.

In determinandis obligationibus circa dominium rerum, jus fermocinantium, pretium ponendum &c. affatim se prodit *philosophiæ theoreticæ* influxus, qui tamen totus ex iam allatis patet, quatenus scilicet hæc omnes obligationes promanant ex officiis erga nosmetipsos aliosque præstandis; quæ vero hinc non fluunt, deducuntur ex officiis DEO debitæ; illas itaque nunc missas facimus & ad hæc consideranda nunc prius pedem promovemus.

§. XIV.

Officia in DEUM, sunt actiones quorum motiva petenda sunt vel ex essentia vel attributis vel denique operibus Divinis. Horum cognitionem suppeditat nobis nunquam illa satis laudata scientia, quæ nomen *Theologiæ naturalis* meretur; *hujus* principiis superstruit *jus nature* dogmata sua de DEO, hæc suo per quam necessario influxu caput hocce *juris nature* nobilissimum illustrat sola, totamque sustentat religionem naturalem. Ex *hujus* principiis omnes suas eruit *jus nature* de DEO positiones, omnes in DEUM obligationes ex *illius* dogmatibus demonstrat. Ita utique influit *Theologia naturalis* in *jus nature*, ut fundamentum ejus saluari mereatur, quatenus nempe

nempe hoc de Summo Numine agit. Officia jurantium & quoad partem paciscentium ex doctrina de DEO deducuntur, unde nec eorum enodatio omnem desiderat *philosophiæ theoreticæ influxum.*

Til sin kiära Broder.

Jag hör min Bror, thet är mig kiärt
Du til Parnassea träder
At lata se hwad du har lärt;
Ty fägn'samt jag nu qwäder.

Du wifar med din unga fiär
Thet Band wäl många letat,
Hwarmed wijsheten knippad är;
Men få dock rätt har wetat.

Nu får hwar en thet lära, se
Och nyttan theraf taga.
Derför' skall Pallas lön dig gie,
Och Krancten din tillaga.

Så far förthenskul du nu fort,
At dig bland Muser fälla,
Til thes ditt framsteg blir helt flort.
Then önskan will jag fälla.

A. A. BACKMAN.